

פרשת בהר

פרשת **בהר** או **בהר סיני** היא פרשת השבוע התשיעית בספר ויקרא. היא מתחילה בפרק כ"ה פסוק א' ומסתיימת בפרק כ"ו פסוק ב'. בשנים שאינן מעוברות קוראים בדרך כלל את פרשת בהר ביחד עם פרשת בחוקותי.

הפטרה: האשכנזים והספרדים מפטירים בספר ירמיהו, פרק ל"ב פסוקים ו'-כ"ז. בהפטרה מתוארת עסקת מכירת שדה שנערכה בין ירמיהו לבין דודו חנמאל בן שלום, שסמלה את התקווה לשוב לארץ ישראל אחרי הגלות. התימנים מפטירים בירמיהו פרק ט"ז, פסוק י"ט - פרק י"ז פסוק י"ד.

שנת היובל	מעמד האדם
<p>פעם בחמישים שנה, כלומר, לאחר 7 פעמים שחלפו 7 שנים, בני ישראל מצווים להתחיל לשמוט את הקרקעות ואת העבדים. למה הכוונה? אם אדם קנה קרקע ועיבד אותה, אחת לחמישים שנה היא חוזרת לבעלים המקוריים שלה. אם אדם קנה עבד, ששירת אותו, אחת לחמישים שנה, העבד יוצא לחופשי.</p> <p style="text-align: right;">המקור בפרשה:</p> <p>ח וְסִפְרָתָ לְךָ, שִׁבְעַת שָׁנִים--שִׁבְעַת שָׁנִים, שִׁבְעַת פְּעָמִים; וְהָיוּ לְךָ, יָמֵי שִׁבְעַת שָׁבָתֹת הַשָּׁנִים, תִּשְׁעַת וָאַרְבָּעִים, שָׁנָה. ט וְהֶעֱבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה, בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי, בְּעֶשְׂרֵי, לַחֹדֶשׁ; בַּיּוֹם, הַכִּפְּרִים, תִּעְבְּרֵירוּ שׁוֹפָר, בְּכָל-אַרְצְכֶם. י וְקִדְשְׁתֶּם, אֶת שְׁנַת הַחֲמִישִׁים שָׁנָה, וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְצְךָ, לְכָל-יֹשְׁבֵיהָ; יוֹבֵל הוּא, תִּהְיֶה לְכֶם, וְשִׁבְתֶּם אִישׁ אֶל-אַחֲזָתוֹ, וְאִישׁ אֶל-מִשְׁפַּחְתּוֹ תֵּשְׁבוּ."</p> <p>מצוות היובל מתקיימת בארץ ישראל בלבד. אחת לחמישים שנה מאפסים את המונים, ומתחילים מהתחלה. אדם שהיה עשיר ובעל קרקעות הופך להיות שווה לשכנו שלא היו לא קרקעות, עבד שעבד במשך חמישים שנה אצל אותו אדם, משוחרר וכעת הוא בן חורין ככל יתר בני האדם.</p> <p>מה אפשר ללמוד על תפיסת האדם ותפיסת החירות והשוויון כפי שהן מופיעות בפרשת בהר? מדוע בני ישראל מצווים לשמור על השוויון ועל החירות?</p> <p>מקובל לטעון כי כנראה שמעולם לא קיימו את הציווי על שנת היובל משום שהוא מערער את הסדר החברתי, ועלול לגרום לאנשים לא להתאמץ בעבודתם, משום שהם יודעים שממילא כל חמישים שנים המונים מתאפסים. האם לדעתכם צריך לחדש את מצוות היובל, או שיש להכיר בכך שהיא אולי אידיאל יפה, אבל קשה ליישם אותה במציאות?</p>	
שנת שבתון לאדמה	תרבות מתחדשת
<p>א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, בְּהַר סִינַי לֵאמֹר. ב דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, כִּי תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְכֶם--וְשָׁבַתְהָ הָאָרֶץ, שְׁבַת לַיהוָה. ג שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךְ, וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר פְּרִמָּךְ; וְאַסְפָּתָ, אֶת-תְּבוּאָתָהּ. ד וּבַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, שְׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ--שְׁבַת, לַיהוָה: שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע, וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר. ה אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצֹר, וְאֵת-עֵנְבֵי זֵיטְךָ לֹא תִבְצֹר: שְׁנַת שְׁבַתוֹן, יִהְיֶה לְאָרֶץ. וְיִהְיֶה שְׁבַת הָאָרֶץ לְכֶם, לְאֲכֹלָה--לְךָ, וְלַעֲבָדְךָ וְלַאֲמָתְךָ; וְלַשֹּׂכֵרְךָ, וְלַתּוֹשֵׁבְךָ, הַגֵּרִים, עִמָּךְ. ו וְלִבְהֶמְתְּךָ--וְלַחֵיזָה, אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ: תִּהְיֶה כָל-תְּבוּאָתָהּ, לְאָכָל."</p>	

<p>הרעיון בשנת השבתון הוא שאחת לשבע שנים נותנים מנוחה לאדמה. החברה שבה חיו אבותינו הייתה חברה חקלאית, שהתבססה על גידולי הקרקע ועל תנובת בעלי החיים. התפיסה על פיה אחת לשבע שנים יש לתת מנוחה גם לקרקע היא תפיסה חדשנית ולא פשוטה ליישום בחברה חקלאית. לפיכך, רעיון שמיטת הקרקעות הוא רעיון חדשני, לא כל שכן בחברה המתבססת על עבודת האדמה.</p> <p>מה הקשר בין השבת החלה אחת לשבעה ימים לשנת השבתון? מדוע לדעתכם צריך לחדול מלעבוד את האדמה ומהנאה מתוצרת האדמה אחת לשבע שנים? איך אפשר לאכול ולהתפרנס אם לא ניתן לעבוד את האדמה? בשנים האחרונות נעשינו יותר ויותר מודעים לצורך לחיות בעולם מקיים, כלומר, עולם שמתחשב גם בדורות הבאים וגם לא רק בבני האדם. האם שנת השמיטה מייצגת את התפיסה המקיימת?</p>	
<p>התחשבות בעני</p> <p>לה וְכִי-יִמּוֹד אֲחִיד, וּמָטָה לְדוֹ עֲמֹד--וְהִחְזַקְתָּ בוֹ, גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ. לוֹ אֶל-תִּקַּח מֵאֲתוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית, וְגֵרָאתָ מֵאֲלֹהֶיךָ; וְחֵי אֲחִיד, עִמָּךְ. לוֹ אֶת-כֶּסֶף--לֹא-תִתֵּן לוֹ, בְּנֶשֶׁךְ; וּבְמִרְבִּית, לֹא-תִתֵּן אֶכְלָךְ. [...] לֹט וְכִי-יִמּוֹד אֲחִיד עִמָּךְ, וְנִמְכַר-לְךְ--לֹא-תַעֲבֹד בוֹ, עֲבֹדַת עָבֵד. מִכֶּשֶׁכִּיר כְּתוֹשֵׁב, יִהְיֶה עִמָּךְ; עַד-שְׁנַת הַיָּבֵל, יַעֲבֹד עִמָּךְ. מֵאָ וְיֵצֵא מֵעִמָּךְ--הוּא, וּבְנָיו עִמּוֹ; וְשֵׁב, אֶל-מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְאֶל-אַחֲזַת אֲבֹתָיו, יָשׁוּב. מִבְּכֵי-עֲבָדֶי הֵם, אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם; לֹא יִמְכְרוּ, מִמֶּכְרֶת עָבֵד.</p> <p>נשך/מרבית=ריבית על ההלוואה. כלומר, אם אדם נותן לאדם אחר הלוואה, הוא גם גובה סכום מסוים בנוסף להלוואה שהלווה צריך להשיב לו לכשיחזיר את ההלוואה.</p> <p>ימוך=יהפך לעני</p> <p>בפרשת בהר ניתן ללמוד על הצורך להתחשב בעני ולהקל עליו בכדי לסייע לו לצאת מעוניו. בני ישראל מצווים שלא להלוות כסף לעני ולדרוש גם ריבית, לא להתעמר בעניים שנאלצים לעבוד כעבדים, ולשחרר אותם בשנת היובל.</p> <p>מדוע אלוהים קושר בין עבדות בני ישראל במצרים לעבדות של העניים הנאלצים לעבוד כעבדים? למה צריך לסייע לעניים? האם יש דרכים נוספות המוכרות לכם מהתורה לסייע לעניים? האם בימינו אנו מקפידים על המצווה שלא להלוות בריבית לעניים? בפרשה מבחינים בין עבד עברי ובין עבד לא עברי – האם לדעתכם ההבחנה הזו היא הבחנה הוגנת?</p>	<p>ערכים אז והיום</p>